

Anton Bruckner (1824-1896)

Motetten en orgelwerken.

Motetten van tijdgenoten Brahms en Rheinberger.

Josef Anton Bruckner werd geboren in Ansfelden, waar zijn vader dorpschoolmeester was. De jonge Bruckner studeerde piano, viool, orgel en compositie. Na het overlijden van zijn vader ging Anton naar een schoolinternaat en leek hij aanvankelijk voorbestemd om zijn vader op te volgen als dorpschoolmeester. Hij werd hulpmeester in het gehucht Windhaag, waar hij maar niet kon aarden. Toen hij werd aangesteld als organist van het monumentale Chrismann-orgel in de kerk van Stift St. Florian werd hij weer teruggevoerd naar de muziek.

Een carrière als professioneel musicus durfde hij niet aan en hij koos voor de veilige weg als ambtenaar. Het werd een obsessie voor Bruckner om overal diploma's te behalen en zo erkenning van buitenaf te krijgen voor zijn werk, hetgeen hem enigszins zelfvertrouwen gaf. Toen hij uiteindelijk het idee had dat niemand hem meer iets kon leren op het gebied van muziektheorie en compositie durfde hij de stap te nemen: hij legde zich volledig toe op zijn muzikale carrière. Tijdens zijn leven was hij vooral bekend als organist, zijn roem als componist kwam vooral pas na zijn dood.

Bruckner legde zich voornamelijk toe op het componeren van symfonieën en religieus koorwerk, waarin hij grote hoogtepunten bereikte.

Hij was een groot bewonderaar van [Richard Wagner](#). Door sommigen werd Bruckner, al dan niet terecht, beschouwd als een opvolger van [Ludwig van Beethoven](#) en als een symfonische Wagner-adept. Bruckners symfonieën blinken uit in expansieve schaal en hebben een rigoureuze, gigantische opzet.

Motetten en orgelwerken.

Het Collegium Vocale Eindhoven en Ruud Huijbregts brengen vandaag een eerbetoon aan Bruckner met zijn motetten en orgelwerken bij gelegenheid van zijn 200ste geboortjaar.

Voor de diepgelovige Bruckner ging het in al zijn koorwerken uitsluitend en alleen om de boodschap van de teksten. Veel van zijn composities zijn voorzien van de oude aanduiding "O.A.M.D." (= *omnia ad maiorem Dei gloriam*), sommige zijn rechtstreeks aan God opgedragen.

Deze grondhouding vindt niet alleen zijn weerslag in de drie Missen en het *Te Deum*, maar ook in de tien motetten. Hij componeerde ze verdeeld over zijn hele werkzame leven en ze behoren tot de mooiste liturgische muziek uit de voorbije twee eeuwen. Blijken van renaissance polyfonie zijn vermengd met typisch *Bruckneriaanse* chromatiek. Als pure blijken van devotie wordt de expressie gekenmerkt door een directe eenvoud die heel treffend is. Hoogtepunten worden gevormd door de zettingen van het *Ave Maria* uit 1861, *Os justi*, *Christus factus est* en de parel uit de koorliteratuur *Locus iste*.

In het *Trösterin Musik* bezingt Bruckner zijn voorliefde voor het orgel en laat dit klinken in koorzang (oorspronkelijk voor mannenkoor bestemd). Het gebruik van verschillende orgelregisters wordt in de orgelbewerking geïllustreerd van het adagio uit de zevende symfonie, een kenmerk dat hij in al zijn symfonieën en motetten toepast.

In het *Abendlied* van Rheinberger hoort u een verwijzing naar de Emmaüsgangers, waarin Jezus herkend wordt aan het breken van het brood, waarin zijn twee leerlingen hem bij het vallen van de avond uitnodigen om samen de maaltijd gebruiken. Het *Geistliches Lied* van Brahms is een vierstemmige zetting in dubbelcanon met orgelbegeleiding op een tekst van Paul Flemming (Lass dich nur nichts nicht dauren).

Omdat hij meestal improviseerde heeft Bruckner maar weinig orgelwerken nagelaten. De weinige originele werken die we kennen zijn meest jeugdwerken. Het Vorspiel und Fuge in c ontstond in 1847 in St. Florian, en geeft een aardig beeld van Bruckners contrapuntische schrijfwijze in zijn jonge jaren. Het Präludium in C ontstond in 1884, in een periode waarin ook de 7e en 8e symfonie ontstonden.

Het Adagio wordt door velen gezien als het hoogtepunt van de 7e symfonie. Bruckner zeg zelf dat hij in dit stuk een voorgevoel van de dood van Wagner verklankt. Inderdaad is het een treurmars, met zeer dramatisch karakter. Het middendeel is in majeure en wat opgewekter, maar al snel keert de treurmars weer terug, en voert naar het extatisch verstilde slot.